

08.11.2019.

Nr. 3.6./107

Daugavpils reģionālajai vides pārvaldei
daugavpils@vvd.gov.lv

Priekšlikumi par paredzēto Podvāzes atjaunošanu

Atsaucoties uz iedzīvotāju paustajām bažām par iespējamu kaitējumu videi un informatīvo paziņojumu par ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma veikšanu paredzētajai valsts nozīmes ūdensnotekas Podvāze (ŪSIK kods 431244:01, pik.00/00-10/00; pik.63/80-141/60; pik.147/30-229/28) atjaunošanai Salas pagastā, Salas novadā un Kalna pagastā, Jēkabpils novadā, Latvijas Dabas fonds sniedz viedokli un priekšlikumus par paredzēto darbību.

Latvijas Dabas fonda eksperte L. Eņģele iepazīnās ar

- Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” iesniegumu tehnisko noteikumu saņemšanai,
- būvspeciālistes L. Deīnates sniegto būves tehniskās apsekošanas atzinumu,
- eksperta V. Bukeļa atzinumu par valsts nozīmes ūdensnotekas "Podvāze" atjaunošanas nepieciešamību un ietekmi uz apkārtnējiem ūdens objektiem,
- sertificēta sugu un biotopu eksperta K. Abersona atzinumu par tīrīšanas vai padziļināšanas darbiem valsts nozīmes ūdensnotekā „Podvāze”,
- sertificētu augu un biotopu ekspertu P. Everta-Bundera un G. Evartes-Bunderes atzinumu par plānotās darbības iespējamo ietekmi uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kā arī iespējamo ietekmi uz minēto ūdensobjektu,
- kartogrāfisko materiālu par darbības teritoriju, tostarp publiski pieejamo Meliorācijas kadastra informācijas sistēmas (<https://www.melioracija.lv/>), Dabas datu pārvaldības sistēmas (<http://ozols.daba.gov.lv/pub/Life/>) un Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras karšu pārlika (<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/>) informāciju, kā arī apsekoja dabā atsevišķus Podvāzes posmus (pik. 00/00-10/00, 66/50/68/50, 123/00, 141/00-142/00, 156/00-157/00, 161/00-161/00, 185/00-186/00, 207/00, 217/00).

Vēlamies vērst uzmanību, ka:

1. Pārtūrāmā posma garums ir “16 987 m, kurā tiek plānota arī ūdensnotekas nogāžu atjaunošana un atbērtnes labiekārtošana”, taču kopš Podvāzes regulēšanas pagājuši 42 - 55 gadi (ar Podvāzes regulēšanu saistītās meliorācijas sistēmas pieņemtas ekspluatācijā 1964. – 1977. gadā), kuru laikā ar upes un ar to saistītās ekosistēmas ir mainījušās, dabiskojušās un nostabilizējušās. Eksperta V. Bukeļa atzinumā ir minēts, ka “pēdējie pārbūves vai atjaunošanas darbi notikuši deviņdesmito gadu sākumā”, taču nav norādītas vietas, kur tie veikti, kā arī veikto darbu apjoms.

2. Būves tehniskās apsekošanas atzinumā problēmu apraksts ir pārāk vispārīgs (“apsekotajā ūdensnotekā konstatēta bebru darbība un to radītie aizsprosti, aizsprostu paliekas, piesērējumi, sanesumi, ūdensaugu, niedru, krūmu un koku aizaugumi, nogāžu deformācijas, gultnes

*sašaurinājumi un krastu izskalojumi, kā rezultātā tā nespēj pilnvērtīgi nodrošināt ūdens novadīšanu”), nenorādot un neaprašot nevienu konkrētu teritoriju, kurā būtu konstatētas samazinātas noteces radītas problēmas. Ortofoto kartē (2018.g.) redzams, ka Podvāzei pieguļošās lauksaimniecības zemes ir lielākoties apsaimniekotas kā aramzeme vai zālāji, tostarp ir iekļautas Lauku atbalsta dienesta noteiktajos lauku blokos un atbilst labam lauksaimnieciskam stāvoklim. Salīdzinot dažādu laiku ortofotokartes (sākot ar 1997. gadu), redzams, ka situācija Podvāzei pieguļošajās teritorijas nav būtiski mainījusies. Vienīgā ortofoto kartēs redzamā teritorija, kur šajā laikā samazinājusies notece, ir upes kreisajā krastā pik. 194/00-196/00, acīmredzot bebru dambja dēļ. Dabā apsekotajos Podvāzes posmos upei pieguļošajās platībās netika konstatēts pārmitrām vietām raksturīgs augājs. Līdz ar to konkrēti fakti neapstiprina to, ka iesniegumā tehnisko noteikumu saņemšanai minētais “meliorētās zemes cieš no pārlietu lielā mitruma un lauksaimniecībā ir grūti apsaimniekojamas”, būtu attiecināms uz visu regulēto Podvāzes posmu. Savukārt eksperta V. Bukeļa atzinumā secinātais, ka “noēnojums noārda krasta un nogāžu dabisko struktūru, kas varētu sekmēt nogāžu noturību un mazināt gultnes piesērēšanu” ir klajā pretrunā ar augu un biotopu ekspertu P. Everta-Bundera un G. Evartes-Bunderes atzinumā minēto, ka “Koku sakņu sistēmai ir nozīmīga loma krastu stabilizēšanā. Labu krastu stabilitāti un noturību pret izskalošanos nodrošina melnalkšņi *Alnus glutinosa*.” (skat. ekspertu atzinumam pievienoto 5. un 6. attēlu), kas ir arī labi redzams dabā.*

3. Būves tehniskās apsekošanas atzinumā apgalvots, ka regulētais Podvāzes posms “*nenodrošina pavasara palu maksimālo caurplūdumu ar 10% varbūtīgumu izvadīšanu pa esošo šķērsgriezumu*”. Savukārt eksperta atzinumā par valsts nozīmes ūdensnotekas "Podvāze" atjaunošanas nepieciešamību un ietekmi uz apkārtējiem ūdens objektiem kā viens no argumentiem sākotnēji projektēto ūdensnotekas parametru atjaunošanai minēts: “*lai ūdensnotekas parametri un ūdens līmenis tajā (...) nepieļautu apkārtējās teritorijas applūšanu pavasara palos*”. Šajos atzinumos nav ņemts vērā tas, ka LR MK 30.07.2015. noteikumu Nr.329 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves" prasības pieļauj “*zālāju īslaicīgu applūšanu ne ilgāk par 10 līdz 30 diennaktīm*” (skat. noteikumu 21.1. punktu), savukārt meža meliorācijas sistēmu ūdensnotekām netiek izvirzīta prasība nodrošināt pieguļošo meža zemju neaplūšanu (skat. noteikumu 4. nodaļu, posms pik. 117/00-138/00 plūst caur mežu masīvu).

4. Augu un biotopu ekspertu P. Everta-Bundera un G. Evartes-Bunderes atzinumā norādīts, ka posmā no (pik 229/28) līdz tiltam pār P74 šoseju (x 610330, y 245935) “*meliorācijas sistēmu pārbūves darbi būtu realizējami videi draudzīgi un tikai pēc hidrologa atzinuma izvērtēšanas par meliorācijas sistēmu ietekmi uz Nomavas purva biotopiem*”.

5. Augu un biotopu ekspertu P. Everta-Bundera un G. Evartes-Bunderes atzinumā norādīts, ka Podvāzes posmā no tilta pār P74 šoseju (x610330, y245935) līdz tiltam starp Priekulānu un Klaucānu ezeriem (pik 141/60) “*(...) meliorācijas darbi nebūtu paredzami vairāku iemeslu dēļ. Straume šeit nav kavēta, bez tam, gan pie upes ietekas ezerā, gan pie iztekas upē aug peldošais ezerrieksts. Upes padziļināšanas darbi šajā posmā var negatīvie ietekmēt ezera hidroloģiju, rokot un padziļinot upi ezerā nonāks daudz sedimentācijas materiāla, kā rezultātā ezers kļūs vēl seklāks un ezerriekstam mazāk piemērots.*”

6. Augu un biotopu ekspertu P. Everta-Bundera un G. Evartes-Bunderes atzinumā norādīts, ka Podvāzes posmā pik. 141/60 - 63/38 “*ūdenstece nav kavēta – šeit nav ievērojama upes nosprostojumu ar ūdenī sakritušiem kokiem, nav bebru dambju, arī upei nevēlamo sedimentu uzkrāšanās praktiski nenotiek – visā posma garuma upei ir granšains vai pat akmeņains upes*

pamats, bez tam upes gultne tuvāk Biržiem ir ar cietu dolomīta pamatu. Arī aptaujātie vietējie iedzīvotāji un mednieki apgalvo, ka upei šajā posmā nav vērojamas ūdens noteces aizkavēšanas radītas problēmas – mežu un zālāju pārpurvošanās, bebru dambji, krastu izskalošanās palos u.c. Vēl vairāk – upei apkārt esošo zemju īpašnieki izrāda neizpratni par plānotajiem meliorācijas sistēmu atjaunošanas darbiem, jo upe pavasara palos labi pašattīrās un lēnam dabiskojuas”, skat. arī ekspertu atzinumam pievienoto 5. un 6. attēlu. Ņemot vērā, ka šis posms ir gandrīz puse no pārtīrīšanai paredzētā upes garuma un arī pārējos posmos (izņemot kūdraino posmu pik. 203/00-229/28) nav raksturīgi dūņu vai cita organiskā materiāla uzkrājumi, rodas jautājums, kā aprēķināts un uz cik garu posmu attiecas piesērējuma (dūņas, zāle, sanesumi) apjoms 59 400 m³.

7. Lai gan augu un biotopu ekspertu P. Everta-Bundera un G. Evartes-Bunderes atzinumā atsevišķi nav izdalīts Podvāzes posms no P74 šosejas (x 610330, y 245935) līdz pik. 194/00, ortofoto karte liecina, ka arī tajā (sevišķi līdz pik 172/00) notiek dabiskošanās – meandrēšana un grāvīm raksturīgā profila zaudēšana, koku parādīšanās krastos. Tas apliecinās arī L. Eņģeles apsekotajā posmā pie pik. 161/00.

8. Dabiskošanās iezīmes tika konstatētas arī L. Eņģeles apsekotajā posmā pik 0/00-10/00 – atsevišķi sīki meandri, krastu profila dabiskošanās (vietām atgādina palieni vai divpakāpju grāvi), krasti noauguši ar zālājiem raksturīgu augāju (netika konstatēta augu un biotopu ekspertu atzinumā minētā niedre), posmam pirms ietekas Ziemeļsusējā (pik. 0/00-2/00) izveidojusies dabiskai upei raksturīga smilšaina gultne ar atsevišķiem akmeņiem un niecīgu aizaugumu. Augājs upei pieguļošajās platībās un no kreisā krasta iepļūstošajos grāvjos neliecina par pārmitriem apstākļiem un pārpurvošanos.

9. Meliorācijas kadastra informācijas sistēmā (<https://www.melioracija.lv/>) redzams, ka atsevišķas regulētajā Podvāzes posmā ietekošās meliorācijas sistēmu daļas ir apaugušas ar mežu vai krūmāju, piemēram, pik. 225/00, 179/00, 170/00. Savukārt posmos pik. 186/00-202/50, 147/00-163/00, 71/00-141/60 vispār neieplūst notece no drenu sistēmām.

Iepriekš minētais liecina, ka trūkst pamatojuma darbību veikt tādā apjomā, kā norādīts Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” iesniegumā tehnisko noteikumu saņemšanai (16 978 m garumā atjaunot projektētos gultnes parametrus, tostarp ūdensnotekas nogāzes, izņemamā piesērējuma apjoms apm. 59 400 m³, apaugums tiks novākts visā atjaunojamās ūdensnotekas garumā ūdensnotekas nogāzēs un atbērtnes pusē (apaugums šajos posmos krūmi, sīkmežs, mežs), un paredzētā darbība var radīt būtisku ietekmi uz vidi, tostarp uz Natura 2000 teritorijām – dabas liegumiem “Nomavas purvs” un “Klaucānu un Priekulānu ezeri” un īpaši aizsargājamo biotopu Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju un īpaši aizsargājamo augu sugu peldošo ezerriekstu Priekulānu ezerā. Līdz ar to ierosinām:

1) Detāli izvērtēt noteces stāvokli Podvāzes regulētajā posmā un tajā ietekošajās meliorācijas sistēmās, konstatēt konkrētas problēmvietas, noteikt un pamatot nepieciešamo darbu apjomu problēmu novēršanai, paredzot radīt pēc iespējas mazāku ietekmi uz vidi.

2) Izvērtēt paredzēto darbu ietekmi uz Nomavas purva hidroloģisko režīmu, ņemot vērā pašreizējās un plānotās Podvāzes gultnes atzīmes, pašreizējo un plānoto ūdens līmeni, kā arī to, vai un cik dziļi minerālgruntī atradīsies Podvāzes gultne posmā, kas tek gar Nomavas purvu.

3) Posmos pik. 157/00-147/30 un 63/80-141/60 plānot tikai upē iekritušo un ielīkušo koku un krūmu, zaru sanesumu un bebru dambju un to palieku izvākšanu, nemainot gultnes un krastu profilus, neizcērtot atbērtni vienlaidus platībā. Retinot kokus prioritāri saglabājami vecākie melnalkšņi u.c. koki.

4) Pārējos posmos darbus plānot un veikt pēc iespējas saudzīgāk, respektējot upes dabiskošanās procesu un pielietojot noteikumu par Latvijas būvnormatīvu LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves" 9. nodaļā minēto ietekmi uz vidi mazinošo pasākumus, tostarp:

- saglabāt izveidojušos līkumus un līkumiņus,
- saglabāt apaugumu un nemainīt upes krastu un to nogāžu profilu vietās, kur tos sedz stabils zālājiem raksturīgs augājs,
- saglabāt atsevišķi augošos kokus un koku grupas,
- nepārtīrīt upes gultni vietās, kas nav aizaugušas ar ūdensaugiem un kur notece nav traucēta,
- piemērotākajās vietās ierīkot sedimentācijas baseinus pēc posmiem, kur upes gultne tiek pārtīrīta vienlaidu platībā.

5) Ievērot sugu un biotopu eksperta sniegtās rekomendācijas ietekmes mazināšanai uz zivju sugām un zivju resursiem.

6) Pirms Podvāzes atjaunošanas tehniskā projekta apstiprināšanas rīkot sanākumi un informēt zemes īpašniekus un citas iesaistītās personas par plānoto darbu apjomu, kā arī izstrādāto projektu saskaņot ar Daugavpils reģionālo vides pārvaldi.

Lai ietekmes izvērtēšanas un darbu plānošanas process būtu iespējami pilnvērtīgāks, iesakām veikt pilnu ietekmes uz vidi novērtējumu, kas paredz arī ietekmes uz vidi ziņojuma sabiedrisko apspriešanu.

Pielikumā attēli, kas raksturo L. Eņģeles apsekotos Podvāzes posmus.

Ar cieņu,

Ģirts Strazdiņš
Latvijas Dabas fonda direktors

L. Eņģele, t. 26102617
lelde.engele@inbox.lv

ŠIS DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
Pielikums vēstulei Nr. 3.6./107, 08.11.2019. Priekšlikumi par paredzēto Podvāzes atjaunošanu

	
<p>Posma pik. 0/00-10/00 augštece. Krastu nogāzēs stabils zālājam raksturīgs augājs.</p>	<p>Posma pik. 0/00-10/00 lejtece. Veidojas meandri, smilšaina grunts ar atsevišķiem akmeņiem, aizaugums niecīgs.</p>
	
<p>Pik. 5/50 no Podvāzes kreisā krasta ieplūstošais grāvis. Augājs neliecina par traucētu noteci.</p>	<p>Posms ar akmeņainu gultni bez aizauguma, augšpus Biržiem, pik. 66/00</p>
	
<p>Dabiskojies un kopts Podvāzes posms pik. 160/70</p>	<p>Podvāzes augštece pie Nomavas purva, pik. 217/00. Kūdraini krasti, ilgstoši veidojies, stabils augājs.</p>